

สรุปการวิจัยและข้อเสนอแนะ

การวิเคราะห์หนังสืออ่านประกอบวิชาหน้าที่พลเมืองในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายนี้ เป็นการศึกษาถึงคุณภาพและลักษณะของหนังสืออ่านประกอบที่หน่วยศึกษานิเทศก์ ใคแนะนำไว้ใน เอกสารศึกษานิเทศก์ สายวิชาบรรณารักษศาสตร์ฉบับที่ 2 ซึ่งว่าควย บรรณานุกรมหนังสือสำหรับห้องสมุดโรงเรียนมัธยมศึกษา¹

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ที่สำคัญคือ

1. เพื่อศึกษาคุณภาพของหนังสืออ่านประกอบวิชาหน้าที่พลเมืองจำนวน 70 เล่มที่หน่วยศึกษานิเทศก์ ใคแนะนำแก่โรงเรียนมัธยมศึกษา
2. เพื่อศึกษามาตรฐานของหนังสือภาษาไทยโดยทั่วไป ให้เป็นแนวทางแก่ผู้แต่งหนังสือ และสำนักพิมพ์ในการปรับปรุงแก้ไขต่อไป
3. เพื่อค้นหาขอเสนอแนะซึ่งจะเป็นแนวทางแก่ครู นักเรียน บรรณารักษ์และผู้สนใจทั่วไป ในการเลือก และหรือเขียนหนังสืออ่านประกอบสำหรับวิชานี้

วิธีดำเนินการวิจัย

เมื่อผู้วิจัยได้ศึกษาหลักสูตร ประมวลการสอน แบบเรียน และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นพื้นฐานและความเข้าใจเบื้องต้นแล้ว ได้ดำเนินการวิจัยเป็นลำดับขั้นดังนี้

1. สัมภาษณ์บุคคล 2 ประเภทคือ
  - 1.1 ศึกษาิเทศก์วิชาหน้าที่พลเมือง กรมสามัญศึกษา ฝ่ายมัธยม
  - 1.2 ครูสอนวิชาหน้าที่พลเมือง ในโรงเรียนที่เคนทางวิชาการ 10 โรง

¹ กรมวิสามัญศึกษา, เรื่องเดียวกัน หน้าเดียวกัน.

จากประเด็นสำคัญในการสัมภาษณ์ ทำให้ทราบสิ่งต่อไปนี้

- ความคิดเห็นและท่าทีของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีต่อวิชาหน้าที่พลเมือง
- ปัญหาที่ครู - อาจารย์ประสบอยู่ในการสอน
- ขอเท็จจริงและแนวความคิด เกี่ยวกับแบบเรียนและหนังสืออ่านประกอบวิชาหน้าที่ - พลเมือง

2. ศึกษาคุณค่าลักษณะหนังสืออ่านประกอบที่คัดเลือกโดยละเอียด จากงานวิจัย หนังสือรวมทั้งวารสารต่างๆ ประมวล เข้ากับแนวคิดที่ได้จากการสัมภาษณ์ นำมาตั้ง เกณฑ์ประมาณค่าหนังสืออ่านประกอบวิชาหน้าที่พลเมือง
3. สํารวจและรวบรวมหนังสืออ่านประกอบจากห้องสมุดต่างๆ แยกเป็น 2 หมวดคือ
  - 3.1 หนังสือที่หน่วยศึกษานิเทศก์แนะนำไว้ แล้ววิเคราะห์ตามเกณฑ์ในข้อ 2
  - 3.2 หนังสืออ่านประกอบอื่นๆที่ได้จากการสำรวจ นอกเหนือจากหนังสือในข้อ 3.1 เพื่อนำเสนอให้เลือกใช้ตามความสะดวกเป็นการเพิ่มเติม
4. ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยระเบียบวิธีทางสถิติ ควบคุมการหาค่าเฉลี่ยและการอยละ ของหนังสือในข้อ 3.1 แลwnำเสนอผลการวิจัย

ผลการวิจัย

- การวิเคราะห์หนังสืออ่านประกอบจำนวน 70 เล่ม ปรากฏผลโดยสรุปดังนี้
1. เฉลี่ยโดยทั่วไปแล้วหนังสืออ่านประกอบส่วนใหญ่เกือบทั้งหมด คือ 61 เล่มใน 70 เล่ม หรือ รอยละ 87.14 อยู่ในเกณฑ์ สม่การใช้ เป็นหนังสืออ่านประกอบในการเรียน- การสอนได้
  2. หนังสืออ่านประกอบส่วนใหญ่มีข้อบกพร่อง 3 ประการคือ
    - ความทนทาน
    - การจัดเรื่อง และ
    - เครื่องช่วยประกอบ

กล่าวคือ แทบทุกหน้าจะบรรจุเนื้อหาจนแน่น ซึ่งก็ให้สาระประโยชน์ด้านความรู้ อย่างเต็มที่แต่ไม่ไค่คำนึงถึงความ เพลิดเพลินของผู้อ่านเท่าที่ควร จึงทำให้ขาด-

ภาพประกอบ ไม่ว่าจะเป็นภาพวาด ภาพลายเส้น หรือภาพถ่ายก็ตาม ส่วนแผนผัง
 แผนภูมิก็มีน้อยมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งกรณีนี้คนเรื่องแทบจะไม่ปรากฏ ส่วนในคาน
 การจัดเรื่องนั้นยังไม่มีคำตอบเนื่องหรือโคลำดับอันดี เนื้อหาแต่ละบทคล้ายตัดตอนมา
 ต่อกัน เขา โดยปราศจากการเชื่อมโยงให้กลมกลืนกัน และไม่คำนึงว่าผู้อ่านควรจะ
 ไต่ทราบนะไรก่อน หลังตามลำดับ

อนึ่ง ในแง่ของความทนทานนั้น มีหนังสือน้อยเล่มที่อยู่ในเกณฑ์ดี และหนังสือเหล่านี้
 นั้นมักมีขนาดเล็กรูปเล่มบาง หนังสือที่ยังหาขึ้นความทนทานกลับยิ่งน้อยลง กระดาษ
 ที่ใช้พิมพ์มีคุณภาพต่ำ เปลี่ยนสี ชาติ และเปื่อยง่าย การเข้าเล่มไม่เรียบร้อยคงทน คือ
 ส่วนใหญ่แล้วกล่าวได้ว่า มีลักษณะบอบบาง ขำรุงกาย

ผลการวิจัยลักษณะคุณภาพทั้ง 10 ด้าน² ถ้าจะลำดับคุณภาพของหนังสืออ่านประ-
 กอบจากมากไปหาน้อย มีลักษณะดังนี้

- ปกที่แข็ง หรือปกที่พิมพ์
- เนื้อหาสาระ
- ผู้แต่ง³
- ภาษา
- คุณค่าในคานอื่นๆ
- ความน่าสนใจ
- คานิยมของวิชาหน้าที่พลเมือง
- ความทนทาน, การจัดเรื่อง, และเครื่องช่วยประกอบ

² รายละเอียดคงอธิบายไว้ในบทที่ 3 หน้า 29 - 31.

³ ในคาน ผู้แต่งและภาษา มีความน่าเชื่อถือได้ในระดับใกล้เคียงกันมาก.

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังพบว่าหนังสือจำนวนไม่น้อยมีขอบกรอบนอก เหนือจาก เกณฑ์ ซึ่งสำนักพิมพ์ควรตระหนักคือ แบบแผนการพิมพ์ที่ซ้ำกระ เบียดดังนี้

- ก. ชื่อหนังสือในหน้าปกนอกและปกในแตกต่างกันมาก บางเล่มแทบจะ เปลี่ยนความหมายไป
  - ข. ไม่มีคำนำของผู้แต่ง หรือผู้จัดพิมพ์
  - ค. ปกที่พิมพ์ สถานที่พิมพ์ มักจะถูกละเลยไม่ตีพิมพ์ ซึ่งหลายเล่ม เป็นหนังสือใหม่ และมีลักษณะที่แทบทุกประการ หรือแม้จะพิมพ์ไว้ก็อยู่ในตำแหน่งแห่งที่ตามความพอใจของแต่ละสำนักพิมพ์
3. หนังสืออ่านประกอบบาง เล่มที่หน่วยศึกษานิเทศก์แนะนำ มีประโยชน์น้อยมากสำหรับผู้ อานที่ไม่มีพื้นฐานค่านั้น โดยเฉพาะ เช่น คานกฎหมาย หรือการ เมือง เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

โดย เกณฑ์ประมาณค่าหนังสือคง ใกล้เคียงแล้วในบทที่ 2 นั้น ปรากฏผลการวิจัย ว่า หนังสือส่วนใหญ่มีขอบกรอบคานความทนทาน การจักเรื่อง และ เครื่องช่วยประกอบ- การอ่าน เพื่อให้สามารถนำผลการวิจัยนี้ไปใช้ประโยชน์ในการ เรียบ การสอนและการ ผลิตหนังสือใหม่คุณภาพดี ผู้วิจัยใคร่เสนอแนะใน 3 ประเด็นดังนี้

- ก. เกี่ยวกับการ เลือกลงและใช้หนังสืออ่านประกอบ

การพิจารณาคุณภาพของหนังสือแต่ละ เล่ม ตาม เกณฑ์ต่าง ๆ นั้น กล่าว ว่า ควรให้ทั้งครูและนักเรียนได้มีส่วน เลือกลงและ เสนอความคิดเห็นด้วย โดยมีบรรณารักษ์เป็น ผู้ตัดสินใจคนสุดท้าย ดังนั้นบรรณารักษ์จึงควร ใ้รับการฝึกฝนมา แล้วเป็นอย่างดี และมี ความรู้ ความเข้าใจในหลักสูตรวิชานั้นๆ ด้วย [เท่าที่ปรากฏจากการ สัมภาษณ์ ทั้งครูผู้สอน นักเรียน และบรรณารักษ์ในโรง เรียบมัธยมของไทยขณะนี้ไม่ใ้มีการรวมประสานงานกันในการ คัด เลือกลงหนังสือแต่อย่างใด และบรรณารักษ์ก็มีบทบาทเพียงช่วยหาหนังสือจากชั้นและ จักซื้อหนังสือตามความต้องการของครู เท่านั้น ไม่ใ้ศึกษาความต้องการของหลักสูตรวิชา ต่างๆ แล้วจักสรรหนังสือให้สนองความต้องการ เหล่านั้น] สำหรับโรง เรียบที่ไม่

บรรณาธิการ ผู้เลือกหนังสือคือคณะครู โดยการนำของครูใหญ่⁴

อย่างไรก็ตาม ผลการวิเคราะห์หนังสือแต่ละเล่มที่ปรากฏในงานวิจัยนี้ ไม่ได้เป็น
 อนุคติในการที่จะตัดสินว่า หนังสือเล่มนั้นดีกว่าหรือมีประโยชน์กว่าเล่มอื่นๆ ครูควรจะได้
 ไขกุญแจพิพจน์และตระหนักถึงความจริงบางประการดังนี้

- หนังสือบาง เล่มอาจจะยากไปสำหรับประกอบการ เรียนในระยะแรก แต่จะมีคุณค่าและ
 อำนวยประโยชน์มากในเวลาต่อมา เมื่อนักเรียนได้อ่านหนังสืออื่นบาง เล่ม เป็นพื้นฐาน เสีย
 ก่อน หรือหลังจากมีประสบการณ์ตรงในเรื่องนั้นๆ แล้ว
- ความสนใจของนักเรียนทั้งหลายในวัย และสิ่งแวดล้อม เกี่ยวกัน ไม่จำเป็นตอง เหมือนกัน
 ทั้งหมด อาจจะมีความสนใจเป็นพิเศษเฉพาะบุคคล หรือกลุ่มย่อยแตกต่างกัน
- นักเรียนทุกคนตองการหนังสือที่จะให้ความกระจ่างแก่ชีวิตเขาเอง และขณะเดียวกันก็
 ตองการหนังสือที่จะนำเขาไปพบ เห็นโลกในแงกว้างออกไปด้วย เช่น นักเรียนเขตชาน-
 เมืองตองการทราบชีวิตในแหล่ง เลื่อมโทรม เป็นต้น
- หลักทฤษฎีและการปฏิบัติใดจริง ไม่ใช่สิ่งที่จะดำเนินควบคู่กัน เสมอไป คือควรตองแยก
 และ เปรียบ เทียบความเป็นจริงกับทฤษฎีให้เห็น ไรชัดเจน

ข. การจัดโปรแกรมสำหรับหนังสืออ่านประกอบ

นอกเหนือจากหนังสือที่วิเคราะห์และสำรวจแล้วนั้น อาจจะใช้หนังสืออื่นใน
 การประกอบการ เรียนการสอนวิชาหน้าที่พลเมือง ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายได้ หนังสือเหล่านี้
 นี้จะไดจากความพยายามเสาะหาของครูผู้สอน บรรณาธิการ และแม่แต่นักเรียน เป็นผู้เสนอ
 ทั้งนี้ ครูและบรรณาธิการจะเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการดำเนินโปรแกรมนี้ ดังที่ Huck

---

⁴ Charlotte S. Huck, and Doris Young Kuhn, Children's Literature in the Elementary School. (2d ed. New York: Holt, Rinehart and Winston, Inc., 1968), p. 583.

โคกกลางถึงแนวโน้มนในการใช้หนังสือ ในโปรแกรมการสอนวิชาสังคมศึกษาแนวใหม่ว่า ครูและบรรณารักษ์มีงานที่ต้องทำ 4 อย่าง คือ

1. การตรวจสอบ วิเคราะห์หนังสือที่แนะนำโดยนักเรียน และนักการศึกษาผู้จัดทำแบบเรียนและวัสดุประกอบการสอนอื่นๆ รวมทั้งพิเคราะห์พิจารณาหนังสือซึ่งแบบเรียนใดอาจถึง หรือระบุไว้ในโปรแกรมการสอน
2. เมื่อศึกษาตรวจสอบแบบเรียน และขอเสนอแนะต่างๆ เพื่อให้มีการอ่านหนังสือประกอบในทิวากว้างยิ่งขึ้นแล้ว ครูและบรรณารักษ์มีหน้าที่ในการแสวงหาหนังสือที่จะช่วยขยายความเข้าใจในบทเรียน แม้จะระบุไว้ในแบบเรียนก็ไม่ถือว่าเพียงพอ แหล่งวิชาที่พอจะหาได้หลายแห่ง สามารถช่วยให้ครูเลือกหาหนังสือต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่จะสอนได้ไม่ยากนัก
3. การเลือกหนังสือที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ปัจจุบัน นับเป็นงานสำคัญอย่างหนึ่ง เพื่อให้ได้ความร่าเริงทันสมัย นักเรียนย่อมต้องการที่จะเข้าใจในบุคคลและเหตุการณ์ต่างๆ ที่บังเกิดขึ้นในขณะนั้น [โดยเฉพาะอย่างยิ่งระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งนักเรียนมีพัฒนาการทางสมอง และความคิดในระดับสูง ยิ่งต้องการการอภิปรายเกี่ยวกับ - เหตุการณ์และปัญหาในปัจจุบัน] จึงควรจัดเวลาให้มีการอภิปรายในแต่ละสัปดาห์ และจัดชั้นหนังสือหรือวารสารต่างๆ ให้มีหนังสือไว้มากๆ เพื่อให้นักเรียนได้เลือกอ่าน เป็นการสนับสนุนการศึกษาปัญหาปัจจุบันต่างๆ ของสังคม
4. การแนะนำหรือแจ้งหนังสือที่จะให้รายละเอียดและความเข้าใจ เกี่ยวกับหน่วยการเรียนการสอน ไม่ว่าจะเป็นแหล่งปฐมภูมิ หรือ เอกสาร อนุทิน วารสาร ชีวประวัติ นวนิยาย เรื่องอิงประวัติศาสตร์ หรือนวนิยายสมัยใหม่... เพื่อประกอบการเรียนในทิวากว้างและแจ่มชัดยิ่งขึ้น ⁵

⁵ Huock, Children's Literature..., pp. 583-585.

การส่งเสริมการอ่านหนังสืออ่านประกอบในวิชาหน้าที่พลเมืองนี้ ขึ้นอยู่กับการจัด
ให้นักเรียนมีโอกาสอ่านใหม่มากที่สุดเป็นสิ่งสำคัญ โดยมุ่งพัฒนาทักษะและความสนใจควบ
คู่กัน เห็นว่าโครงการที่จัดอยู่ในรัฐแมริแลนด์ น่าจะนำมาพิจารณาคัดแปลงใช้กับโรง
เรียนมัธยมของเราได้ โดยหลักการเดียวกันดังนี้

1. จัดให้มีเวลาอ่านเป็นพิเศษในแต่ละวัน ซึ่งในโรงเรียนทั้งประถมและมัธยมของรัฐ
แมริแลนด์ใช้เวลาวันละ 35 นาที เรียกว่า reading break
2. ให้นักเรียนได้เลือกอ่านหนังสือ หรือวารสาร สิ่งพิมพ์ต่างๆตามความพอใจ
3. ในช่วงเวลานั้น ครูก็ท่องอ่านหนังสือควบเช่นกัน
4. ชมรมผู้อ่าน หรือห้องสมุดจะเป็นจุดจัดสรรหนังสือต่างๆไว้ให้บริการอย่างมากมาย
รวมทั้งจัดบรรยากาศให้ชวนอ่านด้วย ⁶

ตามหลักการดังกล่าว หนังสือและสิ่งพิมพ์ต่างๆจะถูกนำมาใช้อย่างมาก ทั้งหนังสือ
ในห้องสมุด และที่นักเรียนหามาอ่านเอง รวมทั้งที่ผูกครองมอบให้แก่โรงเรียนควบ
คู่และบรรณารักษ์ของทำงานหนักขึ้น วิธีการนี้จะช่วยให้เด็กนักเรียนที่ไม่ชอบอ่านให้
ค่อยๆหันมาสนใจ แม้จะเริ่มด้วยความจำใจก็ตาม แต่ทั้งนี้ต้องจัดหนังสือที่น่าสนใจ
ไม่ว่าเมื่อไรให้เลือกอย่างมากมาย เช่น ภาพพลิก สมุดภาพ หรือแม้กระทั่งการ์ตูน

โดยวิธีนี้ครูจะพลอยถูกกระตุ้นให้อ่านหนังสือมากขึ้นด้วย เพื่อจะได้ให้นักเรียน
เพราะในการอธิบายเกี่ยวกับหนังสือเล่มใดๆ ครูวิชานั้นๆควรอย่างยิ่งที่จะต้องมี
ความรู้เป็นอย่างดี จึงจำเป็นต้องอ่านไม่ได้น้อยกว่านักเรียน และจะทำให้ความรู้
ความสามารถทางวิชาการของครูเพิ่มขึ้นด้วย

⁶ Richard M. Petre, "Reading Breaks Make It in Maryland"

ค. ความสนใจและความสามารถในการอ่าน

การจัดโปรแกรมการอ่านหนังสืออ่านประกอบ วิชาหน้าที่พลเมืองระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เพื่อให้การมอบหมายงานแก่นักเรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และปลูกฝังทัศนคติที่ดีต่อการอ่าน จึงต้องคำนึงถึงความสนใจและความสามารถของนักเรียนควบจากงานวิจัยของ Grob พบว่า อัตราเฉลี่ยในการอ่านของนักเรียนมัธยมนั้นประมาณ 200 - 350 คำ/นาที ทั้งนี้คนอ่านชาจะอ่านได้เพียง 100 คำ/นาที ในขณะที่คนอ่านได้เร็วมีอัตราสูงถึง 500 - 600 คำ/นาที⁷ สำหรับวิชาหน้าที่พลเมืองนั้น คำศัพท์เฉพาะ หรือใจความคานนามธรรม จะทำให้อัตราอ่านของนักเรียนลดลงอีกมาก ดังนั้น การมอบหมายให้นักเรียนอ่านหนังสืออ่านประกอบ ครูต้องตระหนักเสมอว่า

1. นักเรียนแต่ละคนมีความสามารถแตกต่างกัน แม้จะได้รับการสอนเหมือนกัน เท่าเทียมกันก็ตาม
2. ควรคำนึงถึงอัตราอ่านแต่ละคน เทียบกับอัตราอ่านโดยเฉลี่ยของชั้น และในกรณีพิเศษ ควรในงานที่แตกต่างกันไปเป็นกลุ่มเฉพาะ
3. การในงานนักเรียนแต่ละคนต้องคำนึงถึงอัตราอ่าน และการใช้เวลาอ่านของนักเรียนแต่ละคนควบ
4. ครูต้องปรับปรุงวิธีสอนที่จะช่วยประหยัดเวลาอ่านของนักเรียนโดยไม่จำเป็น
5. การอ่านอย่างมีประสิทธิภาพไม่ใ้หมายถึงการอ่านเร็ว จึงควรให้ใ้ประโยชน์อย่างแท้จริง⁸

⁷ James A. Grob, "Reading Rate and Study-Time Demands on Secondary Students," Journal of Reading, Vol. 13 No. 14 (January, 1970), p. 285.

⁸ Ibid., p. 316.

และในการกำหนดให้นักเรียนอ่านหนังสือเล่มใดก็ตาม ครูควรจะได้ฝึกฝนทักษะพื้นฐาน 6 ประการในการอ่าน เป็นเบื้องต้นคือ

1. อ่านเพื่อเพิ่มความเข้าใจในชื่อเรื่อง และหัวเรื่องอย่างกว้างๆ โดยการตั้งคำถามแก่ตนเองว่า หนังสือเล่มนี้ หรือตอนนี้เป็นเรื่องเกี่ยวกับอะไร
2. อ่านเพื่อจับใจความสำคัญไทรามว่าผู้แต่งกล่าวถึงอะไร โดยถามว่าผู้แต่งใคระบุถึงอะไรในหัวเรื่องนั้น
3. อ่านเพื่อเข้าใจรายละเอียดหรือส่วนประกอบปลีกย่อยต่างๆ โดยใช้คำถามว่า ทำไมเพียงไร และอย่างไร
4. อ่านเพื่อไทรามวัตถุประสงค์ของผู้แต่ง ควบคู่การตั้งคำถามว่า ทำไมผู้แต่งจึงแต่งเช่นนั้น
5. อ่านเพื่อสรุปไทรามสาระสำคัญอันลึกซึ้ง ควบคู่คำถามว่า ทำไมจึงเห็นวาลังนั้นมีความสำคัญ
6. อ่านเพื่อศึกษาคำศัพท์ใหม่ๆ ชื่อ หรือความหมายของคำควบคู่การสังเกตจากการอธิบายความ และใช้คำถามว่า ทำไมจึงใช้คำหรือข้อความนี้ในความหมายเช่นนั้น⁹

ทักษะเบื้องต้น 6 ประการนี้ ครูควรจะได้ฝึกฝนนักเรียนเสียก่อน เพื่อให้สามารถใช้หนังสืออ่านประกอบใดอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

เนื่องจกงานวิจัยนี้เป็นเพียงการวิเคราะห์หนังสืออ่านประกอบวิชาภาษาไทยในเมืองในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จึงยังมีขอบเขตจำกัด ดังนั้นใครเสนอแนวทางแก่ผู้ที่จะทำการวิจัยต่อไปในท่านองนี้ว่า เพื่อให้โปรแกรมการสอนสังคมศึกษาในระดับมัธยมศึกษาสมบูรณ์ยิ่งขึ้น อาจจะทำการวิจัยในเรื่องต่อไปนี้ได้

⁹ Marilyn Birkley, "Effective Reading Improvement in the Classroom through Teacher Self - Improvement Programs," Journal of Reading, Vol. 14 No. 2 (November, 1970), p. 96.

- วิเคราะห์หนังสืออ่านประกอบวิชาอื่นๆ ได้แก่ ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ และศีลธรรม
ในระดับเดียวกันนี้
- วิเคราะห์หนังสืออ่านประกอบทุกวิชาในหมวดสังคมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น หรือ
- วิเคราะห์แบบเรียนหรือหนังสืออ่านประกอบวิชาอื่นที่น่าสนใจ คอยการนำหลักเกณฑ์การ
วิเคราะห์ในงานวิจัยนี้ไปประยุกต์ใช้